

R o z s u d o k
V m e n e S l o v e n s k e j r e p u b l i k y

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Evy Sakálovej a sudcov JUDr. Edity Bakošovej a JUDr. Ľubora Šeba, v právnej veci žalobcov **1/ J. H.**, bývajúceho v K., **2/ M. N.**, bývajúcej v K., **3/ F. F.**, bývajúceho v K., **4/ M. F.**, bývajúceho v G., **5/ M. B.**, bývajúcej v K., **6/ F. T.**, bývajúceho v Č., všetci zastúpení JUDr. M. H., advokátom so sídlom v K., proti žalovaným **1/ T.**, so sídlom v K., zastúpenej JUDr. M. V., advokátom so sídlom v K., **2/ M.**, **3/ T., s.r.o.**, so sídlom v K., zastúpenej JUDr. J. S., advokátom so sídlom v K., **o odstránenie neoprávnenej stavby, resp. zriadenie vecného bremena**, vedenej na Okresnom súde Košice I pod sp. zn. 15 C 830/1994, v konaní o dovolaní žalobcov 1/ až 6/ proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 8. septembra 2009 sp. zn. 6 Co 281/2008 takto

r o z h o d o l :

Dovolanie žalobcov 1/, 2/, 5/ a 6/ **z a m i e t a .**

Dovolanie žalobcov 3/ a 4/ **o d m i e t a .**

Žalovaným náhradu trov dovolacieho konania nepriznáva.

O d ô v o d n e n i e

Žalobcovia sa žalobou podanou na Okresnom súde Košice I 14. októbra 1994 domáhali uloženia povinnosti žalovaným odstrániť neoprávnenú stavbu, postavenú na pozemku nachádzajúcom sa v katastrálnom území K., parcelné číslo X. o výmere 20609 m², zapísanom na liste vlastníctva č. X., vedenom Katastrálnym úradom v Košiciach z toho

dôvodu, že na základe rozhodnutia odboru výstavby ObNV Košice I z 20. februára 1984 č.k. 5882/83/84-Go (ďalej len „vyvlastňovacie rozhodnutie“) bol pozemok, pôvodne zapísaný v pozemkovej knihe vo vložke č. X. ako parcela - roľa, číslo X. vo výmere 2377 m² (v tom čase vo vlastníctve ich právnych predchodcov), vo výmere 710 m² vyvlastnená v prospech Československého štátu (ďalej len „pozemok“). Počas konania uplatnili eventuálny žalobný petit pre prípad, ak by odstránenie stavby nebolo účelné. Žiadali zriadiť vecné bremeno k pozemku v prospech žalovaných, zodpovedajúce ich právu pozemok užívať za náhradu vyčíslenú znaleckým posudkom.

Okresný súd Košice I rozsudkom zo 7. augusta 2008 č.k. 15 C 830/1994-212 pripustil späťvzatie žaloby žalobcami 3/ a 4/ a konanie v tejto časti zastavil. Druhým výrokom v celom rozsahu žalobu žalobcov 1/, 2/, 5/ a 6/ zamietol. Vyslovil, že o trovách účastníkov konania a štátu rozhodne po právoplatnosti rozhodnutia. Okresný súd najskôr prejudiciálne skúmal vlastníctvo žalobcov k pozemku, teda či sú v tomto spore aktívne legitimovaní k uplatnenému nároku v zmysle žaloby. Vec právne posudzoval podľa § 119, § 135c a § 460 Občianskeho zákonníka, zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) s poukazom na jeho ustanovenia § 108 - § 114 a zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (§ 18, § 24 a § 26). Po vykonanom dokazovaní dospel k záveru, že vlastníctvo k pozemku na základe vyvlastňovacieho rozhodnutia nikdy neprešlo na štát (ku ktorému pozemku správu vykonávali V., ktoré následne správu previedli hospodárskou zmluvou do trvalého užívania žalovaného 2/ a ten následne na žalovaného 1/), že žalovaný 2/, ktorý je ako vlastník zapísaný v evidencii nehnuteľností, nenadobudol vlastníctvo vydržaním ani zo zákona a že žalobcovia nadobudli vlastnícke právo po svojich právnych predchodcoch titulom dedenia (§ 460 Občianskeho zákonníka). Podľa jeho názoru vyvlastňovacie konanie vo vzťahu k pôvodným pozemnoknižným spoluvlastníkom vyvlastňovaného pozemku bolo právne neúčinné, keďže neprebehlo za podmienok vtedy platného stavebného zákona, a tak i vyvlastňovacie rozhodnutie ako individuálny právny akt správneho orgánu bolo právne neúčinné. Poukázal na tú skutočnosť, že vo vyvlastňovacom rozhodnutí bola ako spoluvlastníčka parcely X. uvedená vtedy už nebohá A. H., ktorá spôsobilosť byť účastníčkou správneho konania o vyvlastnení stratila úmrtím a jej právnym nástupcom nebolo vyvlastňovacie rozhodnutie nikdy doručené. Hoci predbežnú otázku o vlastníctve žalobcov k predmetnému pozemku, ako predpoklad žaloby uplatnenej podľa § 135c Občianskeho zákonníka, prvostupňový súd vyriešil v prospech žalobcov, ich žalobu zamietol. Jednak z toho dôvodu, že žalovaní 1/ až 3/ nie sú vlastníkami stavieb na pozemku a tiež z dôvodu, že

tenisový areál, postavený v minulosti i na ich pozemku, nie je svojou povahou stavbou, ktorej by mohla byť poskytnutá ochrana podľa § 135c Občianskeho zákonníka, pretože nemá charakter stavby podľa § 119 Občianskeho zákonníka.

Krajský súd v Košiciach na odvolanie žalobcov rozsudkom z 8. septembra 2009 sp. zn. 6 Co 281/2008 rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej časti, ktorým bola žaloba v celom rozsahu zamietnutá potvrdil, aj keď z iných dôvodov, než v ňom uvedených. Odvolací súd proti svojmu rozsudku pripustil dovolanie. Proti výroku rozhodnutia súdu prvého stupňa, ktorým súd pripustil späťvzatie žaloby žalobcami 3/ a 4/ a konanie v tejto časti zastavil, odvolanie podané nebolo, a tak v tejto časti rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť 30. októbra 2008. Odvolací súd, rovnako ako súd prvého stupňa bol toho názoru, že na pozemku sa nenachádza stavba v občianskoprávnom zmysle s poukazom na § 119 Občianskeho zákonníka a judikatúru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky. Na rozdiel od súdu prvého stupňa odlišne posúdil prejudiciálnu otázku vlastníctva žalobcov k pozemku. Podľa jeho názoru okresný súd túto otázku neposúdil správne. Súhlasil s jeho názorom, že vyvlastňovacie rozhodnutie nebolo riadne doručené spoluvlastníkom, resp. ich právnym nástupcom, a tak ani nenadobudlo právoplatnosť a účinnosť, z dôvodu ktorého súd ani nebol takýmto rozhodnutím v zmysle § 135 ods. 1 O.s.p. viazaný a nebol ani povinný z neho vychádzať (§ 135 ods. 2 O.s.p.). Avšak podľa jeho názoru, ak štát, resp. štátny podnik (v preskúvanom prípade V.) i na základe takéhoto neúčinného vyvlastňovacieho rozhodnutia začal pozemok fakticky užívať na účel vyvlastnenia (v preskúvanom prípade výstavbu tenisového areálu T.) a chopil sa jeho držby bez právneho titulu, išlo podľa jeho názoru o prevzatie nehnuteľnosti bez právneho dôvodu v rozhodnom období (1948 - 1990). Takéto prevzatie nehnuteľnosti bolo dôvodom pre vydanie veci oprávneným osobám podľa § 6 ods. 1 písm. p/ zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku (ďalej len „zákon o pôde“), ku ktorému možnému použitiu tohto ustanovenia zákona o pôde odvolací súd vyzval účastníkov konania na vyjadrenie (§ 213 O.s.p.). Odvolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že z povahy zákona o pôde ako zákona špeciálneho vyplýva, že nároky ním upravené nemožno riešiť inak, než podľa jeho ustanovení v zmysle zásady *lex specialis derogat legi generali*. Ak stanovuje zákon o pôde určité podmienky a postup pre uplatnenie nároku, nemožno ten istý nárok uplatňovať podľa iného všeobecného predpisu, hoci tento predpis stanovuje niektoré podmienky odlišne. Preto domáhať sa ochrany podľa § 135c Občianskeho zákonníka možno len vtedy, ak chýba úprava v špeciálnom zákone, čo nie je preskúvaný prípad.

Odvolačný súd poukázal na to, že od okamihu, kedy márne uplynula lehota na uplatnenie reštitučného nároku, nemožno ďalej oprávnenú osobu považovať za vlastníka veci. Podľa názoru odvolacieho súdu, pokiaľ by aj naďalej po uplynutí zákonnej lehoty na uplatnenie reštitučného nároku bolo možné domáhať sa vydania veci, ktorú bolo možné žiadať podľa § 6 ods. 1 písm. p/ zákona o pôde i podľa § 135c Občianskeho zákonníka, bola by narušená právna istota osôb, ktoré až potom, čo bolo zrejmé, že k vydaniu pozemku podľa zákona o pôde nedôjde, na základe riadnych právnych skutočností tieto získali od štátu a ich právnych nástupcov, ako i právna istota budúcich nadobúdateľov takéhoto majetku. Poukázal na zákonom danú možnosť vlastníkom uplatniť si svoje právo v zákonných lehotách a pokiaľ tak neurobili, zaniklo im toto právo obdobne ako zaniká v dôsledku vydržania inou osobou (bez náhrady v dôsledku plynutia určitej lehoty a pasivity vlastníka, ktorý stratil držbu veci). Na základe uvedeného sa podľa názoru odvolacieho súdu pôvodný vlastník, ktorého nehnuteľnosť prevzal štát v rozhodnom období (§ 4 ods. 1 zákona o pôde) bez právneho dôvodu, nemôže domáhať ochrany vlastníckeho práva podľa všeobecných predpisov, keď mohol žiadať vydanie veci podľa zákona o pôde. Keď si v preskúvanom prípade žalobcovia, resp. ich právni predchodcovia svoj nárok na vydanie veci postupom podľa reštitučných predpisov neuplatnili, došlo k zániku ich práva na obnovu ich vlastníckeho práva k pozemku, ktoré vlastnícke právo by nadobudli až jeho vydaním. K námietke žalobcov, že v preskúvanom prípade nebolo možné nárok podľa reštitučných predpisov uplatniť, lebo pozemok nebol v rokoch 1991 a 1992 pozemkom, ktorý patril do poľnohospodárskeho a lesného pôdneho fondu, ale išlo o zastavané plochy, ktoré boli súčasťou intravilánu mesta Košice, odvolací súd uviedol, že § 30 zákona o pôde rieši prípady, keď poľnohospodárske alebo lesné nehnuteľnosti prešli na štát alebo inú právnickú osobu podľa druhej časti zákona o pôde, avšak dodatočne stratili charakter poľnohospodárskeho alebo lesného majetku tým, že boli napr. zastavané. Preto z uvedeného dôvodu, i keby bol pozemok v čase účinnosti zákona o pôde zastavaným pozemkom, nešlo by o prekážku, pre ktorú by nárok nemohol byť uplatnený podľa zákona o pôde. Vyslovenie prípustnosti dovolania vo výroku rozsudku odôvodnil ustanovením § 238 ods. 3 O.s.p. a tým, že ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu. Za otázku zásadného právneho významu považoval zodpovedanie otázky, „či je možné uplatniť nárok na ochranu vlastníctva podľa všeobecných právnych predpisov v prípadoch, keď bol daný aj reštitučný nárok podľa § 6 ods. 1 písm. p/ zákona o pôde“.

Proti tomuto rozsudku krajského soudu ve výroku, kterým odvolací soud potvrdil rozsudek prvostupňového soudu v napadnuté části, kterým byla žaloba v celém rozsahu zamietnutá, podali dovolanie podľa § 238 ods. 3 O.s.p. žalobcovia. Navrhli rozsudok v napadnutom rozsahu zmeniť alebo zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie. Dovolanie odôvodnili nesprávnym právnym posúdením veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Namietali nesprávnosť právneho záveru odvolacieho súdu o tom, že sa nemohli svojho práva domáhať podľa § 135c Občianskeho zákonníka, pretože ich právo na ochranu vlastníckeho práva bolo možné uplatniť podľa zákona o pôde. Uviedli, že v ich prípade nebolo možné postupovať podľa reštitučných zákonov. Podľa ich názoru nikdy neprestali byť spoluvlastníkmi pozemku, ktorý zdedili po svojich predkoch. Keďže vyvlastňovacie rozhodnutie bolo nezákonné, a teda nemalo ani žiadne právne účinky, vlastnícke právo pôvodných vlastníkov, ich právnych predchodcov nikdy nezaniklo. Z uvedeného dôvodu preto ani nebolo možné, aby sa domáhali prinavrátania vlastníckeho práva, o ktoré nikdy neprišli a ktoré nikdy neprešlo na štát. Poukázali na to, že za nadobudnutie bez právneho dôvodu je možné považovať výlučne tie prípady, v ktorých právny dôvod neexistoval od počiatku. Nadobudnutie na základe nezákonného rozhodnutia je podľa ich názoru takým nadobudnutím, pri ktorom dôvod z formálneho hľadiska existoval, ale z dôvodu viacerých chýb, ktoré toto rozhodnutie obsahovalo, bolo nezákonné a jeho právne účinky nikdy nenastali. Navyše, pozemok v čase vyvlastnenia nebol súčasťou poľnohospodárskeho alebo lesného pôdneho fondu, pretože ešte pred vydaním vyvlastňovacieho rozhodnutia došlo k jeho vyňatiu z poľnohospodárskeho pôdneho fondu na základe rozhodnutia MNV, odboru vodného a lesného hospodárstva a poľnohospodárstva z 25. októbra 1982 za účelom zlegalizovania akcie „T.T.“, kedy sa preukázateľne nachádzal vo vlastníctve právnych predchodcov žalobcov. Z uvedeného dôvodu neprichádzalo preto do úvahy použitie § 30 zákona o pôde, podľa ktorého bolo možné vlastnícke právo uplatniť iba proti pozemkom, ktoré tvorili poľnohospodársky a lesný pôdny fond alebo sa na takýto účel používali v čase odňatia. V ďalšej časti dovolania sa dovolatelia zaoberali právnym posúdením otázky, či sa na pozemku (ne)nachádza stavba v občianskoprávnom zmysle podľa § 119 Občianskeho zákonníka.

Žalovaní 1/ až 3/ sa k dovolaniu nevyjadrili.

K dovolaniu žalobcov 3/ a 4/.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) skúmal bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.), či dovolanie podal oprávnený subjekt a dospel k záveru, že žalobcovia 3/ a 4/ neboli na podanie dovolania oprávnení.

Podľa ustanovenia § 236 ods. 1 O.s.p., dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

Odvolací súd odmietne odvolanie, ktoré bolo podané niekým, kto na odvolanie nie je oprávnený (§ 218 ods. 1 písm. b/ O.s.p.). Ustanovenia § 218 ods. 1 O.s.p. platí pre konanie na dovolacom súde obdobne (§ 243b ods. 5 O.s.p.).

Ustanovenie § 240 ods. 1 prvej vety O.s.p. určuje aj subjektívnu podmienku prípustnosti dovolania tým, že právo podať dovolanie proti rozhodnutiu odvolacieho súdu zveruje účastníkovi. V preskúvanom prípade dovolanie prostredníctvom svojho právneho zástupcu podali aj žalobcovia 3/ a 4/, voči ktorým prvostupňový súd konanie po pripustení späťvzatia žaloby zastavil. Tento výrok rozhodnutia prvostupňového súdu, ktorý nebol napadnutý odvolaním, nadobudol právoplatnosť 30. októbra 2008. Dovolanie tak bolo podané niekým, kto právoplatnosťou výroku rozhodnutia o zastavení konania prestal byť účastníkom konania a nie je preto osobou oprávnenou na podanie dovolania.

Najvyšší súd Slovenskej republiky preto dovolanie žalobcov 3/ a 4/ podľa § 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 218 ods. 1 písm. b/ O.s.p. ako podané neoprávnenými osobami odmietol.

K dovolaniu žalobcov 1/, 2/, 5/ a 6/.

Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie podali včas žalobcovia 1/, 2/, 5/ a 6/, zastúpení advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 3 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu v rozsahu podľa § 242 ods. 1 a 2 O.s.p. a dospel k záveru, že dovolanie žalobcov 1/, 2/, 5/ a 6/ nie je dôvodné.

Podľa § 238 ods. 3 O.s.p., dovolanie je prípustné tiež proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, ak odvolací súd vyslovil vo výroku svojho potvrdzujúceho rozsudku, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu.

Ak sa prípustnosť dovolania opiera o výrok rozhodnutia odvolacieho súdu (§ 238 ods. 3 O.s.p.), môže dovolací súd, okrem väd naplňujúcich znaky dovolacích dôvodov podľa § 241 ods. 1 písm. a/, b/ O.s.p., skúmať rozsudok odvolacieho súdu len z hľadiska, či spočíva na správnom právnom posúdení veci. Rozhodnutím odvolacieho súdu o pripustení dovolania proti svojmu potvrdzujúcemu výroku je preto vymedzený i dovolací dôvod. Dovolanie nemožno odôvodniť inak, než s poukazom na dôvod uvedený v § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p., a to len vo vzťahu k tej právnej otázke, na riešenie ktorej odvolací súd pripustil dovolanie. Dovolací súd sa potom obmedzuje len na tie dôvody, ktoré spadajú do rámca prípustného dovolacieho dôvodu. V dovolacom konaní predmetom posudzovania a riešenia môžu byť len právne otázky (na riešenie skutkových otázok dovolací súd nie je oprávnený a ani vybavený procesnými prostriedkami – § 243a ods. 2 veta druhá O.s.p.).

Z ustanovenia § 242 ods. 1 O.s.p. vyplýva, že dovolací súd je viazaný tak rozsahom dovolania, ako aj uplatneným dovolacím dôvodom, vrátane jeho obsahového vymedzenia. Ak nejde o vady uvedené v § 237 O.s.p., neprihliada na vady konania, ktoré neboli uplatnené v dovolaní, ibaže tieto vady mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

Uvedené zákonné ustanovenie § 237 O.s.p. pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu (rozsudku alebo uzneseniu) odvolacieho súdu, ak konanie, v ktorom bolo vydané, je postihnuté niektorou zo závažných procesných väd vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia (ide tu o nedostatok právomoci súdu, spôsobilosti účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, ak sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať a prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo nesprávne obsadeným súdom). Existencia niektorej z vyššie uvedených väd však nebola dovolacím súdom v konaní zistená a dovoľatelia ani vo svojom dovolaní nenamietali, že by v konaní k uvedeným vadám došlo.

V danom prípade odvolací súd samostatným výrokom svojho rozsudku založil prípustnosť dovolania v zmysle § 238 ods. 3 O.s.p., keďže rozhodnutie o danej otázke

považoval po právnej stránke za rozhodnutie zásadného významu. Možnosť založiť prípustnosť dovolania neznamená, že by odvolací súd bol oprávnený vysloviť prípustnosť dovolania úplne ľubovoľne, rovnako nesmie ani v tomto rámci viesť k prenášaniu ťažiska rozhodovania odvolacieho súdu na súd dovolací. Z prieskumnej povahy dovolacieho konania vyplýva, že odvolací súd je oprávnený pripustiť dovolanie len so zreteľom na tú konkrétne vymedzenú právnu otázku zásadného právneho významu, ktorú sám vyriešil. Odvolací súd sa musí pritom sám vysporiadať so všetkými rozhodujúcimi okolnosťami a svoj myšlienkový postup musí dostatočne odôvodniť aj s poukazom na všetky právne závery, ktoré v rámci rozhodovania zaujal. Ak odvolací súd vysloví prípustnosť dovolania, dovolateľ je oprávnený napadnúť jeho rozhodnutie len z dôvodu, že spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci, a to práve len v tej konkrétne vymedzenej otázke, pre ktorú bolo dovolanie pripustené. V dovolacom konaní môže byť potom predmetom posudzovania len správnosť riešenia nastolenej právnej otázky.

V prejednávanej veci dovolatelia namietali, že napadnuté rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (dovolací dôvod podľa § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav a dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis, alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery. Odvolací súd pripustil dovolanie za účelom vytvorenia procesnej možnosti preskúmať správnosť riešenia otázky, „či je možné uplatniť nárok na ochranu vlastníctva podľa všeobecných právnych predpisov v prípadoch, keď bol daný aj reštitučný nárok podľa § 6 ods. 1 písm. p/ zákona o pôde“.

Odvolací súd vyriešil nastolenú právnu otázku tým spôsobom, že keď bol v preskúvanom prípade na základe skutkových zistení, ktoré vyplynuli z vykonaného dokazovania, daný dôvod pre vydanie veci oprávneným osobám podľa § 6 ods. 1 písm. p/ zákona o pôde, žalobcovia si mali svoj reštitučný nárok v zákonnej lehote uplatniť v reštitučnom konaní. Pokiaľ tak neurobili, nemôžu sa domáhať ochrany podľa § 135c Občianskeho zákonníka, nakoľko od okamihu, kedy im márne uplynula lehota na uplatnenie reštitučného nároku, ich nemožno považovať za vlastníkov, resp. spoluvlastníkov pozemku, keďže ich právo na obnovu vlastníckeho práva k pozemku zaniklo.

Po preskúmaní veci dovolací súd dospel k záveru, že právne posúdenie veci odvolacím súdom v položenej dovolacej otázke treba považovať za správne.

Dovolací súd poukazuje na to, že jeho rozhodovacia činnosť je v zásade jednotná v tom, že všetky reštitučné zákony, sú voči všeobecnej občianskoprávnej úprave predpismi špeciálnymi, ktoré nerušia platnosť (a záväznosť) *lex generalis*, ale jeho primárnu aplikáciu vylučujú až (len) do tej doby, než je (napr. v súdnom konaní) zistené, že ustanovenia *lex specialis* na daný prípad nedopadajú, a preto ich nemožno na ne uplatniť. Aplikácia ustanovení *lex generalis* nastupuje preto za týchto predpokladov až sekundárne (rozsudok NS SR z 29.4.1998 sp.zn. 2 Cdo 1/1998, rozsudok NS SR z 20.8.1999 sp. zn. 5 Cdo 36/1999). Reštitučné zákony svojou špecialitou teda predstavujú, ak sú splnené všetky subjektívne a vecné predpoklady, prekážku použitia všeobecných právnych predpisov (napr. rozsudok NS SR z 25.2.2009 sp.zn. 4 Cdo 130/2007, rozsudok NS SR z 31.5.2011 sp.zn. 2 Cdo 122/2010, stanovisko ÚS ČR zverejnené pod č. 477/2005 Sb., rozsudok veľkého senátu občianskoprávneho kolégia NS ČR z 11.9.2003 sp.zn. 31 Cdo 1222/2001, rozsudok NS ČR zo 17.2.2006 sp.zn. 22 Cdo 25/2006, rozsudok NS ČR z 1.7.2009 sp.zn. 22 Cdo 4505/2008, rozsudok NS ČR z 13.12.2006 sp.zn. 22 Cdo 18/2006).

Podľa § 1 ods. 1 písm. a/ zákona o pôde, zákon sa vzťahuje na pôdu, ktorá tvorí poľnohospodársky pôdny fond alebo do neho patrí, a v rozsahu ustanovenom týmto zákonom aj na pôdu, ktorá tvorí lesný pôdny fond.

Podľa § 4 ods. 1 zákona o pôde, oprávnenou osobou je štátny občan Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky, ktorý má trvalý pobyt na jej území a ktorého pôda, budovy a stavby patriace k pôvodnej poľnohospodárskej usadlosti prešli na štát alebo na iné právnické osoby v dobe od 25. februára 1948 do 1. januára 1990 spôsobom uvedeným v § 6 ods. 1. Zákon o pôde v § 4 ods. 2 upravuje, kto je oprávnenou osobou na uplatnenie nároku v prípade úmrtia oprávnenej osoby (vyhlásenia za mŕtvu) uvedenej v § 4 ods. 1 zákona o pôde.

Podľa § 6 ods. 1 písm. p/ zákona o pôde, oprávneným osobám sa vydajú nehnuteľnosti, ktoré prešli na štát alebo na inú právnickú osobu v dôsledku prevzatia nehnuteľností bez právneho dôvodu.

Podľa zákona o pôde, pokiaľ štát v rozhodnej dobe (§ 4 ods. 1 zákona o pôde) prevzal nehnuteľnosť bez toho, aby sa tak stalo na základe akéhokoľvek právneho titulu, išlo o prevzatie nehnuteľnosti bez právneho dôvodu, čo je jeden z dôvodov pre vydanie nehnuteľnosti oprávneným osobám (§ 6 ods. 1 písm. p/ zákona o pôde). Keďže reštitučné predpisy sú k všeobecným predpisom vo vzťahu špeciality, tento vzťah sa rieši podľa zásady *lex specialis derogat legi generali*, čo znamená, že tam, kde existuje špeciálna právna úprava, nemožno použiť úpravu všeobecnú. Preto, ak bolo možné sa domáhať ochrany práva postupom podľa reštitučného predpisu ako špeciálneho (ak bol daný reštitučný nárok), nemožno už po uplynutí zákonnej lehoty uplatniť nárok na ochranu vlastníctva podľa všeobecných právnych predpisov.

V prejednávanej veci z obsahu spisu je zrejmé, že k strate vlastníckeho práva žalobcov, resp. ich právnych predchodcov nepochybne došlo bez právneho dôvodu, keď sa formou faktickej okupácie zo strany štátu (ktorá okupácia ako prevzatie veci štátom bez právneho dôvodu sa účinnosťou reštitučných predpisov stala formálne právnym titulom nie pre nadobudnutie veci zo strany štátu, ale pre vznik nároku na vydanie veci a obnovu formálneho vlastníckeho práva), na základe stavebného povolenia ObNV – odboru výstavby K. z 26. októbra 1977, na pozemku žalobcov uskutočnila výstavba „Tenisového ihriska T. Košice“ (ďalej len „stavebné povolenie“) a následne vyvlastňovacím rozhodnutím došlo k jeho neúčinnému vyvlastneniu. Keďže v preskúvanom prípade bol na základe skutkových zistení daný reštitučný nárok a oprávnené osoby sa mohli domáhať ochrany svojho vlastníckeho práva postupom podľa reštitučného predpisu – zákona o pôde, nemôžu úspešne uplatniť nárok na ochranu vlastníckeho práva podľa všeobecného právneho predpisu. Nemôžu sa domáhať ochrany vlastníckeho práva podľa § 135c Občianskeho zákonníka, lebo žalobou o ochranu vlastníckeho práva podľa tohto ustanovenia nemožno obchádzať účel reštitučného zákona ako správne poukázal odvolací súd, ktorým účelom je nielen zmiernenie následkov niektorých majetkových krívd, ku ktorým došlo voči vlastníkom poľnohospodárskeho a lesného majetku v období rokov 1948 – 1990, ale aj úprava vlastníckych vzťahov k pôde, čo je vyjadrené aj v názve zákona o pôde.

Najvyšší súd Slovenskej republiky poukazuje na to, že reštitučné predpisy vychádzali z domnienky, že vec prešla v rozhodnom období na štát, a to aj v prípadoch jej prevzatia bez právneho dôvodu, pričom oprávnené osoby, ktoré si uplatnili nárok podľa týchto predpisov,

sa stali vlastníkmi veci až jej vydaním. V prípadoch prevzatia veci štátom v rozhodnom období bez právneho dôvodu, neuplatnenie ochrany podľa reštitučných predpisov malo za následok stratu možnosti domáhať sa tejto hmotnoprávnej i procesnoprávnej ochrany podľa všeobecných predpisov, v preskúvanom prípade podľa § 135c Občianskeho zákonníka, nakoľko až po realizácii práva na „vydanie vecí“ v zmysle reštitučných zákonov si môže oprávnená osoba počínať ako vlastník veci, t.j. okrem iného domáhať sa odstránenia stavby, resp. zriadenia vecného bremena podľa § 135c Občianskeho zákonníka.

Pokiaľ ide o námietku dovolateľov, že neboli oprávnenými osobami na vydanie nehnuteľnosti z dôvodu, že pozemok v čase vyvlastnenia nebol súčasťou pôdneho fondu, nakoľko ešte pred vydaním vyvlastňovacieho rozhodnutia došlo k jeho vyňatiu z pôdneho fondu na základe rozhodnutia MNV, odboru vodného a lesného hospodárstva a poľnohospodárstva z 25. októbra 1982, Najvyšší súd Slovenskej republiky poukazuje na skutkové zistenie, že k odňatiu pozemku bez právneho dôvodu v preskúvanom prípade došlo, ako už bolo vyššie uvedené, faktickou okupáciou, keď sa na základe stavebného povolenia z roku 1977 uskutočnila výstavba „Tenisového ihriska T. Košice“, kedy pozemok nepochybne do pôdneho fondu patril. Tento charakter stratil až dodatočne rozhodnutím o vyňatí z pôdneho fondu. Takéto prípady, ako správne konštatoval odvolací súd, upravoval § 30 zákona o pôde, podľa ktorého pre postup podľa druhej časti tohto zákona sa za majetok uvedený v § 1 ods. 1 považuje aj majetok, ktorý sa v čase odňatia vlastníckeho práva na tieto účely užíval. Preto, i keď bol pozemok vyňatý z pôdneho fondu po odňatí vlastníckeho práva, nejde o prekážku, pre ktorú by nárok nemohol byť uplatnený podľa zákona o pôde.

Na základe uvedeného, keď k odňatiu vlastníckeho práva bez právneho dôvodu došlo formou faktickej okupácie v rozhodnom období, pričom reštitučný nárok uplatnený nebol, žalobcovia v konaní nepreukázali, že sú vlastníkom pozemku, z ktorého sa domáhajú odstránenia neoprávnenej stavby, resp. zriadenia vecného bremena za náhradu. Preto, pokiaľ žalobcovia v konaní nepreukázali vlastnícke právo k pozemku, nebolo by im možné poskytnúť ochranu podľa § 135c Občianskeho zákonníka ani v prípade splnenia ostatných zákonných podmienok (napr. že ide o stavbu), lebo podľa tohto ustanovenia rozhoduje súd iba na návrh vlastníka pozemku. Najvyšší súd Slovenskej republiky zároveň poukazuje na tú skutočnosť, že odvolací súd sa (hoci nadbytočne, nakoľko došiel k záveru, že žalobcovia nie sú aktívne legitimovaní k uplatnenému nároku v zmysle žaloby) zaoberal aj právnou otázkou, či tenisový areál na pozemku je stavbou v zmysle občianskoprávných predpisov, pričom

dospel k záveru, že takouto stavbou nie je.

So zreteľom na vyššie uvedené možno uzavrieť, že dovolatelia napadli dovolaním vecne správny rozsudok odvolacieho súdu. Keďže v konaní neboli zistené vady uvedené v § 237 O.s.p. a konanie nie je postihnuté ani inou vadou, ktorá by mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci samej, Najvyšší súd Slovenskej republiky ich dovolanie ako nedôvodné zamietol (§ 243b ods. 1 O.s.p.).

Dovolací súd nepriznal v dovolacom konaní úspešným žalovaným náhradu trov dovolacieho konania proti žalobcom 1/, 2/, 5/ a 6/, ktorí úspech nemali (§ 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 224 ods. 1 O.s.p., § 142 ods. 1 O.s.p.), pretože im žiadne trovy nevznikli.

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 13. septembra 2011

JUDr. Eva S a k á l o v á, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia : Bc. Patrícia Špacírová